

Abdurashidova Gavhar Abdurazzoq qizi

Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi

BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA AXBOROT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarda axborot madaniyatini shakllantirish, information kompetentlik, axborotlar bilan ishlash layoqati haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: axborot madaniyati, informatsion kompetentlik, Axborot xavfsizligi va etikasi, Innovatsion metodlarni qo'llash, maxsus kurslar va treninglar

---

Hozirgi kunda axborot texnologiyalarining rivojlanishi, insoniyatning har bir sohasida chuqur iz qoldirib, yangi imkoniyatlar va muammolarni keltirib chiqarmoqda. Ayniqsa, ta'lim sohasida bu jarayonlar o'qituvchilarning axborot madaniyatini shakllantirishni talab qiladi. Axborot madaniyati, o'qituvchilarning axborotni to'g'ri izlash, tahlil qilish, baholash va foydalanish qobiliyatini rivojlantirish, shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga samarali joriy etish imkoniyatini yaratadi. Bo'lajak o'qituvchilarda axborot madaniyatini shakllantirish bugungi ta'lim tizimining dolzarb masalalaridan biridir.

Bozor munosabatlari sharoitida mehnat bozorida ustuvor o'rin egallagan kuchli raqobatga bardoshli bo'lish har bir mutaxassisdan kasbiy kompetentlikka ega bo'lish, uni izchil ravishda oshirib borishni taqozo etmoqda. Xo'sh, kompetentlik nima?

“Kompetentlik” tushunchasi ta'lim sohasiga psixologlarning ilmiy izlanishlari natijasida kirib kelgan. Inglizcha “competence”- qobiliyat degan ma'noni bildiradi. Kasbiy kompetentlik mutaxassis tomonidan alohida bilim, malakalarning egallanishini emas, balki har bir mustaqil yo'nalish bo'yicha integrativ bilimlar va harakatlarning o'zlashtirilishini nazarda tutadi. SHuningdek, kompetentsiya mutaxassislik bilimlarini doimo boyitib borishni, yangi axborotlarni o'rganishni, muhim ijtimoiy talablarni anglay olishni, yangi ma'lumotlarni izlab topish, ularni qayta ishlash va o'z faoliyatida qo'llay bilishni taqozo etadi.

Kasbiy kompetentlik tarkibida informatsion kompetentlikka alohida e'tibor beriladi. **Informatsion kompetentlik** – axborot muhitida zarur, muhim, kerakli, foydali ma'lumotlarni izlash, yig'ish, saralash, qayta ishlash va ulardan maqsadli, o'rinli, samarali foydalanishni nazarda tutadi.

Axborot madaniyati va uning ahamiyati

Axborot madaniyati — bu axborotni samarali va axborot texnologiyalarini to'g'ri ishlatish bo'yicha ko'nikmalarning majmui hisoblanadi. Bu faqatgina texnologiyalarni bilish emas, balki axborotlarni ongli ravishda tanlash, ulardan ehtiyotkorlik bilan foydalanish, va axborotlarni boshqa foydalanuvchilar bilan bo'lishish hamdir. O'qituvchida axborot madaniyati mavjud bo'lishi, uning pedagogik faoliyatining samaradorligini oshirishga, o'quvchilarni axborot oqimlaridan noto'g'ri foydalanishdan himoya qilishga, hamda ta'limning sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Bo'lajak o'qituvchilar uchun axborot madaniyati faqat professional faoliyatda emas, balki shaxsiy hayotda ham katta ahamiyatga ega. Axborotning ko'pligi, qaysi ma'lumotlar ishonchli, qaysilari

esa yolg'on ekanligini aniqlashni talab qiladi. Bo'lajak pedagoglar, ayniqsa, axborotlarni baholashda, qayd etishda va taqdim etishda yuqori darajada ongli yondashuvni egallashlari zarur.

Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashda axborot madaniyatini shakllantirish

O'qituvchilarda axborot madaniyatini shakllantirish, ta'lim tizimining asosiy tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, bo'lajak pedagoglarni zamonaviy texnologiyalar bilan tanishtirishni, axborotlarni to'g'ri qayta ishlash va ulardan samarali foydalanishni o'rgatishni nazarda tutadi. O'qituvchilarni axborot madaniyatiga o'rgatish jarayonida quyidagi yo'nalishlarni ko'rib chiqish muhimdir:

1. **Axborot texnologiyalari bilan tanishtirish.** Bo'lajak o'qituvchilarga zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan, internet resurslaridan, onlayn ta'lim platformalaridan foydalanishni o'rgatish kerak. Shu bilan birga, o'quvchilarga turli axborot manbalaridan qanday foydalanishni ko'rsatish, ayniqsa ilmiy manbalarni ajratib olishni o'rgatish muhimdir.
2. **Axborotlarni tanlash va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish.** O'qituvchilar, ma'lumotlarning ishonchliligini aniqlashda va axborotlarni tahlil qilishda ko'nikmalarga ega bo'lishlari kerak. Bu, axborotning manbasini tekshirish, uning sifatini va aniqligini baholashni o'z ichiga oladi.
3. **Axborot xavfsizligi va etikasi.** Bo'lajak pedagoglar axborot xavfsizligini ta'minlash, shuningdek, ma'lumotlarni uzatishda va ishlatishda etik me'yorlarga rioya qilish zarurligini tushunishlari kerak. O'qituvchilar o'zlarining internetda qanday iz qoldirishi va axborotlarni qanday foydalanishi haqida axborot xavfsizligi va shaxsiy hayotga hurmat ko'rsatishni o'rganishlari muhimdir.
4. **Innovatsion metodlarni qo'llash.** O'qituvchilarni zamonaviy axborot texnologiyalaridan ta'lim jarayonida innovatsion metodlarni qo'llashga o'rgatish lozim. Bu metodlar, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishi, yangi axborotni samarali qabul qilishda yordam beradi.
5. **Axborot madaniyati bo'yicha maxsus kurslar va treninglar.** Ta'lim muassasalarida axborot madaniyati bo'yicha maxsus kurslar tashkil etish, bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy texnologiyalarga tayyorlash va axborot madaniyatini o'rgatish jarayonini yanada samarali qilish imkonini beradi.

Bo'lajak o'qituvchilarda axborot madaniyatini shakllantirish, ta'lim sohasining kelajagi uchun nihoyatda muhimdir. Axborot madaniyati, o'qituvchilarni nafaqat texnologiyalardan samarali foydalanishga, balki axborotlarni to'g'ri tanlash va tahlil qilishga, etik jihatlariga hurmat bilan yondashishga ham o'rgatadi. Axborot texnologiyalari va madaniyatini o'zlashtirgan o'qituvchi, o'quvchilarga ham axborotlarni tanlashda va ulardan samarali foydalanishda yordam beradi, bu esa ta'lim jarayonini yanada yuqori darajaga olib chiqadi. Shu bois, ta'lim tizimida axborot madaniyatini shakllantirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurashidova, G. (2024). O'QUVCHILARDA DESTRUKTIV XULQ KO'RINISHLARINING PAYDO BO'LISHI VA UNING OLDINI OLIH CHORALARI. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(9), 651-659.
2. Abdurashidova, G. (2024, May). O 'smirlarda destruktiv xulq ko 'rishlari shakllanishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari. In *CONFERENCE ON THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN THE MODERN WORLD* (Vol. 1, No. 4, pp. 5-7).
3. Gavhar, A. (2025). IJTIMOY TA'SIR VA MANIPULYATSIYA: PSIXOLOGIK VA IJTIMOY TAHLIL. *The latest news and research in education*, 2(1), 21-27.

4. Gavhar, A. (2025). LIDERLIK VA UNING TURLARI: IJTIMOY PSIXOLOGIYADA MUHIM TUSHUNCHA. *The latest news and research in education*, 2(1), 14-20.
5. Gavhar, A. (2025). ALTRUIZM VA YORDAM KO'RSATISH: IJTIMOY PSIXOLOGIYANING MUHIM TUSHUNCHALARI. *The latest news and research in education*, 2(1), 1-7.
6. Gavhar, A. (2025). KONFORMIZM VA IJTIMOY BOSIM: IJTIMOY PSIXOLOGIYANING MARKAZIY TUSHUNCHALARI. *The latest news and research in education*, 2(1), 56-62.
7. Gavhar, A. (2025). O'ZARO TA'SIR VA GURUH DINAMIKASI: JAMIYATDAGI PSIXOLOGIK JARAYONLAR. *The latest news and research in education*, 2(1), 42-48.
8. Gavhar, A. (2025). YOSH DAVRIDA QAROR QABUL QILISH VA MAS'ULIYAT. *The latest news and research in education*, 2(1), 35-41.
9. Gavhar, A. (2025). GURUHNING SHAXSGA TA'SIRI: IJTIMOY PSIXOLOGIYA ASOSLARI. *The latest news and research in education*, 2(1), 8-13.
10. Gavhar, A. (2025). STEREOTIPLAR VA DISKRIMINATSIYA: IJTIMOY PSIXOLOGIK TUSHUNCHALAR. *The latest news and research in education*, 2(1), 49-55.
11. Gavhar, A. (2025). GURUHLARARO ZIDDIYATLAR VA KONFLIKTLAR: IJTIMOY PSIXOLOGIYANING MUAMMOLARI. *The latest news and research in education*, 2(1), 63-69.
12. Gavhar, A. (2025). BOLALIKDAGI RIVOJLANISHNING ASOSIY BOSQICHLARI. *The latest news and research in education*, 2(1), 28-34.